

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a Budapesten, 2011. évi március hó 29. napján megtartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t :

A csalás büntette és más bűncselekmények miatt a terheltek ellen folyamatban volt büntető ügyben a II. rendű terhelt védője útján benyújtott felülvizsgálati indítványát elbírálva a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 1.Bf.108/2009/26. számú ítéletét II. rendű terhelt vonatkozásában hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Debreceni Városi Bíróság a 27.B.2119/2006/132. számú, 2008. november 3-án kihirdetett ítéletével a felülvizsgálati indítvánnyal érintett II. rendű terheltet 1 rendbeli, a Btk. 318. § (1) bekezdésében meghatározott és a (2) bekezdés c) pontja alapján a (6) bekezdés b) pontja szerint minősülő, jelentős értékre, üzletszerűen, folytatólagosan elkövetett csalás büntettének kísérletében - melyet részben társtettesként követett el -, 6 rendbeli, a Btk. 274. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti, társtettesként elkövetett közokirat-hamisítás büntettében, és 6 rendbeli, a Btk. 276. §-a szerinti társtettesként elkövetett magánokirat-hamisítás vétségében mondta ki bűnösnek. Ezért őt halmazati büntetésül - mint különös visszaesőt - 2 év börtönbüntetésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte, és a Mátészalkai Városi Bíróság B.343/2003/7. számú ítéletével jogerősen

kiszabott 7 hónap tartamú - próbaidőre felfüggesztett - börtönbüntetésének a végrehajtását is elrendelte.

Az ítélet ellen a II. rendű terhelt és védője felmentés, illetve enyhítés érdekében jelentettek be fellebbezést.

A bejelentett fellebbezéseket elbírálva a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság az 1.Bf.108/2009/26. számú, 2010. június 30. napján meghozott ítéletével a városi bíróság ítéletét megváltoztatta.

A II. rendű terhelt cselekményeit 6 rendbeli - a Btk. 318. § (1) és (2) bekezdés c) pontjára figyelemmel az (5) bekezdés b) pontja szerinti - nagyobb értékre, üzletszerűen elkövetett csalás büntettének - melyből 5 rendbeli felbujtóként elkövetett, 2 rendbeli kísérleti szakban maradt -, továbbá 6 rendbeli közokirat-hamisítás büntettének, - melyből 5 rendbeli felbujtóként elkövetett -, és 6 rendbeli magánokirat-hamisítás vétségének - melyből 5 rendbeli felbujtóként elkövetett - minősítette.

A II. rendű terhelt börtönbüntetését 1 év 2 hónapra, a közügyektől eltiltást 2 évre enyhítette.

A tényállást kismértékben kiegészítette. Erre is figyelemmel a jogerős történeti tényállás - lényegét tekintve - a következőket tartalmazza:

Az ügyben felelősségre vont tíz terhelt közül az I. rendű és a II. rendű terheltek rendszeres haszonszerzés végett követték el az alábbi bűncselekményeket.

I/B.

2004. szeptember hónapban az I. és II. rendű terheltek előzetesen megállapodtak abban, hogy a II. rendű terhelt valótlan köz- és magánokirat felhasználásával az OTP Bank Rt.-t jogtalan haszonszerzés végett tévedésbe ejtve személyi kölcsönszerződést köt a hitelintézettel, melynek törlesztő részleteit nem fogja fizetni.

2004. szeptember 23-án a II. rendű terhelt kölcsönkérelmet nyújtott be az OTP Bank Rt. fiókjához. Ehhez - holott nem állt munkaviszonyban, - az előzetesen az I. rendű terhelttől kapott, 2004. szeptember 13-i keltezéssel ellátott és az APEH Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazgatósága nevében kiállított hamis jövedelemigazolást, valamint a 2004. szeptember 26-i keltezéssel az A.E. Kft. nevében kiállított hamis munkáltatói igazolást is csatolt, miszerint ennél a kft-nél esztergályosként havi 110.000 forintos jövedelemre tesz szert.

Az OTP Bank Rt. a 490.000 forint személyi kölcsönt folyósította a II. rendű terheltek, mely kölcsön törlesztő részleteinek megfizetése sem módjában, sem szándékában nem állt.
Az okozott kár nem térült meg.

Hasonló módon követték el az I. és a II. rendű terheltek a további cselekményeket is.

I/C. Az I. rendű és II. rendű terheltek B.I. terhelteket a lakásán keresték fel, és megállapodtak vele, hogy a nevében kölcsönkérelmet nyújtanak be az OTP Bank Rt. kemecsei fiókjához.

B.I. terhelte 2004. szeptember 30-án a személyi kölcsön iránti kérelmet és a II. rendű terheltektől kapott valótlan tartalmú APEH, valamint az A. Kft. nevében kiállított hamis jövedelemigazolásokat a bankhoz benyújtotta.

Az igazolásokhoz a II. rendű terhelte az I. rendű terhelte segítségével jutott.

A hitelintézet 490.000 Ft kölcsönt folyósított, amelyet a terheltek egymás között felosztottak, B.I. abból 50.000 forintot kapott.

I/E. B.P. terhelte az I. és II. rendű terheltek az utcán, a háza előtt szólították meg azzal, hogy akar-e hitelt felvenni.

Miután ebben előzetesen megállapodtak, B.P. az OTP Bank Rt. debreceni fiókjában 2004. október 6-án 900.000 Ft személyi kölcsönt igényelt, kölcsönkérelméhez benyújtotta az I. rendű terhelte által átadott hamis APEH jövedelemigazolást és az A. Kft. nevében kiállított hamis munkáltatói igazolást.

A hitelintézet azonban az okiratok valótlanságát feltárta, így a kölcsön folyósítására nem került sor.

I/F. A VII. rendű terhelte az I. és II. rendű terheltek együtt keresték meg azzal, hogy vegyen fel hitelt a saját nevében, külön juttatás, 20.000 Ft ellenében.

2004. október 6-án a VII. rendű terhelte az OTP Bank Rt debreceni, fiókjában az előzetes megállapodásuknak megfelelően a 900.000 Ft személyi kölcsön iránti kérelmét a hamis APEH és A. Kft. nevében kiállított jövedelem-igazolásokkal együtt benyújtotta, azonban a hitelintézet az okiratok valótlanságát feltárta, így a kölcsönt nem folyósította.

I/G. A VIII. rendű terhelte az I. és II. rendű terheltek együtt keresték fel, és vele is megegyeztek, hogy a saját nevében személyi kölcsönt igényel.

A VIII. rendű terhelte 2004. október 13-án az OTP Bank Rt. kemecsei fiókjánál az I. rendű terheltektől kapott hamis APEH és A. jövedelemigazolásokkal 490.000 forint kölcsönt igényelt, amelyet a bank folyósított.

A VIII. rendű terhelt a kapott pénzt átadta a II. rendű terheltnek, aki abból a részére 160.000 Ft-ot visszaadott, a fennmaradó összeget pedig az I. rendű terhelttel megosztotta.
Az okozott kár nem térült meg.

I/I. Az I. és a II. rendű terheltekkel történt előzetes megállapodást követően a X. rendű terhelt is 2004. október 19-én 480.000 forint személyi kölcsönt kért az OTP Bank Rt. kemecsei fiókjától. Kérelméhez szintén az I. rendű terhelttől kapott hamis APEH és munkáltatói igazolásokat mellékelte.

A 480.000 forint kölcsönt a bank folyósította. Abból 160.000 forintot a X. rendű terhelt megtartott, a fennmaradó részt a II. rendű terheltnek adta át, aki az átvett összegben az I. rendű terhelttel megosztotta.

Az okozott kár nem térült meg.

* * *

A másodfokú bíróság ítélete ellen, a Be. 416. § (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott okból, a csalási cselekmények törvénysértő minősítése és emiatti törvénysértő büntetés kiszabása miatt, enyhébb büntetés, felfüggesztett szabadságvesztés alkalmazása érdekében, a II. rendű terhelt képviselőjében a védő nyújtott be felülvizsgálati indítványt.

Érvelése szerint a másodfokú bíróság tévesen minősítette a II. rendű terhelt felbujtói magatartásait üzletszerűen elkövetettnek, hiszen maga is kifejtette, hogy a részesség járulékos jellege folytán a részes minősítésének a tettes által megvalósított cselekményhez kell igazodnia. (BH.1998/110.)

Ennek megfelelően a vagyon elleni cselekmények helyes minősítése 6 rendbeli, a Btk. 318. §-ának (1) bekezdésében meghatározott és a (4) bekezdés a) pontja szerinti - három évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett - nagyobb kárt okozó csalás büntette.

Ehhez képest a másodfokú bíróság által figyelembe vett egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés helyett a kiszabható halmazati büntetés korábbi felső határa jelentősen lecsökken. A minősítés változás és a büntetési tételkeret jelentős mérvű csökkenése pedig - figyelemmel az indítványban felsorolt enyhítő tényezőkre is - lehetővé teszi felfüggesztett börtönbüntetés alkalmazását.

A Legfőbb Ügyészség írásbeli nyilatkozatában az indítvány érveit nem osztotta.

Álláspontja szerint a bűnrészesség járulékos jellegéből az egységes bírói gyakorlat szerint valóban az következik, hogy a részes a súlyosabb eredményért nem felel; a bűnsegéd büntetőjogi felelőssége a szándékosságának terjedelmére korlátozódik. Lehetséges azonban,

hogy a bűnrészes a tettestől eltérően üzletszerűen követi el a cselekményeket, és ez esetben a tettes, illetőleg a részes cselekményének jogi értékelése is eltér.

Miután a II. rendű terhelt rendszeres haszonszerzésre törekedve működött közre a terhelt-társai kölcsönigénylésével elkövetett csalási cselekményekben, a másodfokú bíróság a büntető anyagi jogi szabályok megsértése nélkül értékelte a cselekményét 6 rendbeli üzletszerűen elkövetett csalás büntettének.

Kifejtette azt is, hogy a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott felülvizsgálati ok még az indítvány helytállósága esetén sem lenne megállapítható, mert a kiszabott büntetés a vagyon elleni cselekmények enyhébb minősítése mellett sem tekinthető törvénysértőnek.

Ezért a támadott határozat hatályban tartását indítványozta. (BF.3457/2010.)

A felek az indítványaikat a nyilvános ülésen is fenntartották, azoknak megfelelő tartalommal szólaltak fel.

* * *

A Be. 416. § (1) bekezdésének b) pontja értelmében felülvizsgálatnak akkor van helye, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárás sajátos szabályaiból adódóan a megtámadott határozatot csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak az indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül; ennek során a jogerős határozatban megállapított tényállás kötelezően irányadó. (Be. 423. § (1) és (4) bekezdése)

A felülbírálat terjedelmére vonatkozó, fentebb idézett főszabály alól kivételt jelent a Be. 423. §-a (5) bekezdésének a rendelkezése; eszerint a felülvizsgálat hivatalból a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában felsorolt abszolút eljárási szabálysértésekre is vonatkozik, ám ilyen szabálysértést a jelen ügyben a Legfelsőbb Bíróság nem észlelt.

Az eljárási szabályokból következően tehát a felülbírálat a vagyon elleni cselekményekkel halmazatban megállapított köz- és magánokirat-hamisításokat nem érintette.

A felülvizsgálati indítványban megjelölt felülvizsgálati ok - amint arra a legfőbb ügyészi indítvány helyesen rámutatott - csak akkor vezethet a megtámadott határozat megváltoztatásához, ha a jogi minősítés körében vagy egyébként mutatkozó anyagi jogszabálysértés egyben törvénysértő büntetéskiszabást vagy intézkedést is eredményezett.

Ez utóbbi feltétel azonban a jelen ügyben hiányzott. A vagyon elleni cselekmények jogi minősítése során nem sértett anyagi jogi szabályt a másodfokú bíróság, amikor a II. rendű terhelti magatartásokat - bár valóban rövid időközökben és azonos sértett sérelmére valósította meg azokat - nem a folytatólagos egység keretei között értékelte.

Az irányadó tényállás szerint a II. rendű terhelt tettesi minőségben csak az I/B. jelű tényállási pontban írt csalást követte el, míg a többi esetben "csupán" felbujtó volt.

A felbujtás járulékos jellegéből következik, hogy a felbujtó a törvényi tényállás megvalósításában nem vesz részt; a bűncselekménnyel a tettes személyén keresztül kerül kapcsolatba. Ezért csak azok a felbujtói cselekmények olvadhatnak a folytatólagosság egységébe, amelyeknél a tettesi alapcselekmény is folytatólagos egységet alkot.

Ugyanannak a bűncselekménynek több fejbujtója is lehet, illetőleg a felbujtó több tettet (társtetteseket) is felbujthat.

Amennyiben a felbujtó ráhatására több tettes egymás tevékenységéről nem tudva követ el több bűncselekményt, a különböző tettesi elkövetők cselekményeinek folytatólagos egységben való értékelése kizárt, következésképpen csalási cselekmények esetén az okozott károk nem összegeződhetnek.

A bírói gyakorlat szerint a felbujtó cselekményét a tettesi cselekmények számához igazodva többrendbelinek kell minősíteni; a kárösszeg szerinti jogi minősítés a tettesi alapcselekmény elkövetője által ténylegesen megvalósított (megkísérelt) eredményhez igazodik. (BH.1998/110.)

Helyes jogi álláspontra jutott ezért a megyei bíróság, amikor a II. rendű terhelt vagyon elleni cselekményeit hat rendbelinek értékelte.

A Btk. 137. § 9. pontjában írt értelmező rendelkezés szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

Az irányadó tényállás azt tartalmazza, hogy az I-II. rendű terhelt rendszeres haszonszerzésre törekedve valósították meg az egyes bűncselekményeket, ide értve a II. rendű terhelt által a tényállás I/B. pontjában írt, tettesi minőségben elkövetett csalást is.

Az üzletszerű elkövetés megállapítását akár már egyetlen bűncselekmény is megalapozhatja, ha az elkövető rendszeres haszonszerzésre törekedve több bűncselekmény elkövetését határozta el.

A bírói gyakorlat egy bűncselekménnyel kapcsolatban megállapítja az üzletszerű elkövetést akkor is, ha az elkövető rendszeres haszonszerzésre törekvő akarat-elhatározását más eljárás tárgyát képező bűncselekmények elkövetése igazolja. (BH.2005/130.)

Értelemszerűen vonatkozik ez olyan esetekre is, amikor a terhelt ismétlődő haszonszerzési célzatát ugyanazon eljárás tárgyát képező, de már részesi minőségben véghez vitt ugyanolyan cselekmények igazolják.

A jelen ügyben a II. rendű terhelt a tettesi cselekményén kívül felbujtóként - ugyanolyan módszerrel - még további öt bűncselekményt követett el azzal a céllal, hogy az elért haszonból részesedjen, s a befejezett cselekményeknél ténylegesen részesedett is.

Mindezekre figyelemmel az általa tettesként elkövetett, a tényállás I/B jelű pontjában szereplő cselekménynek a minősítése - az okozott 490.000 forintos kárra és a Btk. 138/A. § b) pontjában írt értékhatárra tekintettel - a Btk. 318. § (1) bekezdésében meghatározott és a (2) bekezdés c) pontjára figyelemmel az (5) bekezdés b) pontja szerinti - egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő -, üzletszerűen elkövetett, nagyobb kárt okozó csalás büntette.

Ennek a cselekménynek a jogi értékelése tehát a támadott ítéletben törvényes.

A terhelt terhére még megállapított, felbujtóként megvalósított cselekmények helyes jogi értékelésénél szintén a részesség járulékos jellegének van meghatározó szerepe. A járulékos jellegből következően főszabályként a felbujtó cselekményét is a tettes által kimerített törvényi tényállás szerint kell minősíteni és vele szemben is - a Btk. 21. §-a (3) bekezdésének kötelező rendelkezése folytán - a tettesre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni.

Ez vonatkozik az olyan esetekre is, amikor a vagyoni bűncselekménnyel elért haszon, vagy annak nagyobb része a felbujtónál realizálódik.

Ha tehát a részes követi el a bűncselekményt üzletszerűen - mint ahogy történt a jelen ügyben is - ez a minősítés körében nem jelenhet meg, ugyanakkor a büntetés kiszabásánál nyomatékos súlyosító tényezőként jelentkezik.

Megjegyzést érdemel, hogy a szóban lévő jogkérdést illetően a Büntető Kollégiumvezetők Országos Értekezlete is (2011. március 2-4.) erre a jogi álláspontra helyezkedett.

Az irányadó tényállás szerint az I/C., I/E., I/F., I/G., I/I. jelű pontokban a tettesi alapcselekmények nem üzletszerűen elkövetettek, ezért a II. rendű terhelt felbujtóként elkövetett cselekményeinek a minősítése helyesen: 5 rendbeli, a Btk. 318. § (1) és (4) bekezdés a) pontja szerinti, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő csalás büntette, melyből 2 rendbeli kísérleti szakban maradt.

E cselekményeket tekintve tehát a felülvizsgálati indítvány jogi okfejtése helytállónak bizonyult.

Szükséges azonban leszögezni, hogy a védő álláspontjával szemben a felbujtóként megvalósított cselekmények enyhébb minősítésének a büntetés kiszabásánál nincs jelentősége, hiszen a tettesi cselekményére (I/B. pont) figyelemmel a halmazati szabályok folytán a II. rendű terhelttel szemben egy évtől hét és fél évig terjedő szabadságvesztés volt kiszabható.

Az irányadó büntetési tételkeret mellett pedig a jogerősen kiszabott 1 év 2 hónapi börtönbüntetés és 2 év közügyektől eltiltás törvénysértőnek nem tekinthető, már csak amiatt sem, mert a tettesi cselekménnyel halmazatban a terhelt felbujtóként még további 5 rendbeli - három évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett - csalást is elkövetett. Emellett a terhére még 6 rendbeli - ugyancsak három évi szabadságvesztéssel büntethető - közokirat-hamisítás is megállapítást nyert, a 6 rendbeli magánokirat-hamisítás vétsége mellett.

Ekként pedig a Btk. 416. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti felülvizsgálati feltételek nem valósultak meg maradéktalanul, mert a vagyon elleni cselekmények részben téves minősítése ellenére a kiszabott büntetés törvénysértőnek nem tekinthető.

A Legfelsőbb Bíróság ezért a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt; a megtámadott határozatot a Be. 426. §-a alapján a hatályában fenntartotta.

E végzés elleni fellebbezést a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja.

Az ismételt felülvizsgálati indítvánnyal kapcsolatos tájékoztatás a Be. 418. §-ának (3) és 421. §-ának (3) bekezdésén alapszik.

Budapest, 2011. március 29.

*Dr. Belegi József s. k. a tanács elnöke, Dr. Horváth Ibolya s. k.
előadó bíró, Dr. Mészár Róza s. k. bíró*

A kiadmány hiteléül:

*bíróügyi tisztviselő
MTné*